

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Ярини Ігоря Миколайовича

**«Клініко-лабораторне обґрунтування застосування нового вітчизняного
а-силіконового відбиткового матеріалу при виготовленні
незнімних конструкцій зубних протезів»**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
за спеціальністю 14.01.22 – "Стоматологія"**

до спеціалізованої вченої ради Д 64.600.02

при Харківському національному медичному університеті

МОЗ України

Актуальність обраної теми

Актуальність даного науково-практичного дослідження, його наукова новизна і, особливо, безпосередня практична клінічна цінність, є беззаперечною. Нині населення України потребує значного покращення в аспекті протезування зубів незнімними протезами. Ми не маємо відставати від наших закордонних колег та повинні продовжувати пошук стоматологічних і зубо-технічних матеріалів, які б відповідали вимогам міжнародного стандарту якості. Розширення арсеналу високов'язких відбиткових матеріалів означає створення нового матеріалу, звісно, з покращеними властивостями, оскільки у протилежному випадку матеріал буде не конкурентоспроможним та не буде користуватися попитом.

Сьогодні неможливо уявити виготовлення будь-якої ортопедичної конструкції без застосування відбиткового матеріалу. Саме від його властивостей буде залежати точність роботи на всіх її подальших етапах.

Стоматологічне матеріалознавство продовжує пошук, удосконалення та впровадження нових відбиткових матеріалів із бажаними властивостями та

характеристиками. Результатом цього стало широке застосування у повсякденній практиці лікарів-ортопедів відбиткових силіконів

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена невизначеністю фізико-механічних характеристик А-силіконових матеріалів, неоднозначністю відомостей про їхній вплив на імуноферментний профіль ротової порожнини та необхідністю підвищення якості клінічних етапів виготовлення незнімних ортопедичних конструкцій. Поява нових відбиткових матеріалів А-силіконового ряду потребує ретельнішого аналізу їхніх властивостей у порівнянні із добре відомими представниками.

Зважаючи на останнє ствердження, приємно відзначити, що саме подібному питанню, із загального обсягу супутніх невирішених питань з даної проблеми і присвячена дана дисертаційна робота. Ураховуючи вищезазначене, обрана тема дисертаційного дослідження є актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексного плану Харківського національного медичного університету МОЗ України та у межах НДР кафедр стоматологічного профілю «Основні стоматологічні захворювання, їх лікування та профілактика» (№ держреєстрації 0110U001808, 2010-2012pp), «Діагностика та лікування захворювань органів та тканин щелепно-лицевої ділянки» (№ держреєстрації 0113U002274, 2013-2015pp) та «Характер, структура та лікування основних стоматологічних захворювань» (№ держреєстрації 0116U004975, 2016-2018pp). Автор був безпосереднім виконавцем фрагментів зазначеної науково-дослідної роботи.

Дисертаційна робота присвячена розробці та застосуванню нового вітчизняного А-силіконового відбиткового матеріалу, на який автором отримано 3 Патенти України на корисну модель та 2 Патенти України на винахід.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Дисертаційна робота І.М.Ярини має достатній обсяг фактичного матеріалу за результатами клінічних, параклінічних та лабораторних досліджень. Робота переконливо обґрунтована, висновки й рекомендації достовірні, повністю випливають із фактичного матеріалу, мають теоретичне і практичне значення. Автором проведено достатній обсяг досліджень, як клінічних, так і лабораторних. В цілому використано 8 методів дослідження, що дало можливість вирішити задачі, сформульовані в роботі. Використані методи є визнаними в науковій і практичній стоматології і цілком адекватними поставленим меті та завданням. Усі лабораторні методики дозволяють точно і об'єктивно оцінити розроблений відбитковий матеріал в експериментальних і клінічних умовах.

Дана дисертаційна робота має гідну науково-методичну базу. Так, експериментальні фізико-механічні дослідження були проведені спільно зі співробітниками акредитованої у системі УКРСЕПРО дослідної лабораторії стоматологічних матеріалів АТ «Стома».

Токсикологічні, медико-гігієнічні та інші (нормативні для забезпечення впровадження) експертизи виконано в умовах сертифікованих профільних лабораторій Київського інституту високомолекулярних сполук.

Клінічні дослідження пацієнтів проводили на базі комунального некомерційного підприємства «Міська стоматологічна поліклініка № 7».

Автор самостійно провів математично-статистичну обробку отриманих результатів за допомогою комп'ютерних програм, проінтерпретував отримані результати, сумісно з науковим керівником сформулював висновки та практичні рекомендації.

Отже, зважаючи на наведене вище слід вказати на досить високий рівень використаних у даній дисертаційній роботі об'єктивних методів

дослідження, їх всебічну інформативність та повну відповідність головній її меті і запланованим завданням.

Слід зазначити, що всі наукові положення, висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах достатнього обсягу клінічних, спеціальних фізико-механічних та статистичних методах дослідження, що забезпечило достовірність отриманих автором наукових результатів. Не викликає сумніву наукова новизна положень та сформульованих на їх основі висновків і практичних рекомендацій.

У ході виконання дисертаційної роботи її результати доповідались на науково-практичних конференціях з міжнародною участю.

Основні положення дисертаційної роботи висвітлені у 23 наукових працях: 4 статті у фахових наукових виданнях, 1 стаття у закордонному науковому виданні, 2 патенти України на винахід, 3 патенти України на корисну модель, 13 наукових праць – у матеріалах конгресів, з'їздів і конференцій.

Наукова і практична значущість проведених досліджень

Удосконалено лікування незнімними конструкціями шляхом розробки, обґрунтування та клінічного застосування вітчизняного відбиткового адитивного силіконового каучуку холодного твердіння високої в'язкості. Отримано 2 патенти України на винахід. Вперше розроблено і експериментально апробовано спосіб оцінки клініко-технологічної якості силіконового відбиткового матеріалу, на який отримано патент України на корисну модель.

Доповнені наукові дані про результати експериментальних лабораторних досліджень відбиткових силіконових матеріалів, виконана їх порівняльна оцінка та отримані дані про клініко-технологічні особливості застосування. Вивчення клініко-технологічних властивостей А-силіконових відбиткових матеріалів та їх порівняльна характеристика показали, що

результати задовольняють вимоги індикатору якості по ISO-4823 і в цілому розроблений матеріал має найкращий усереднений результат порівняно із закордонними аналогами.

Практичне значення полягає у розробці та впровадженні у промислове виробництво та клінічну практику нового вітчизняного адитивного силіконового відбиткового матеріалу для отримання анатомічних відбитків при виготовленні незнімних зубних протезів у пацієнтів із дефектами твердих тканин зубів і зубних рядів. За матеріалами НДР ХНМУ отримано 2 інформаційних листи про застосування розробленого відбиткового матеріалу. Результати дослідження впроваджено на різних рівнях стоматологічної допомоги, зокрема у лікувально-діагностичний процес стоматологічних поліклінік, у технологію промислового виробництва зуботехнічних матеріалів АТ «Стома» м. Харків, а також в навчальний процес медичних закладів вищої освіти України.

Структура дисертації та оцінка її змісту

Дисертаційна робота Ярини Ігоря Миколайовича «Клініко-лабораторне обґрунтування застосування нового вітчизняного А-силіконового відбиткового матеріалу при виготовленні незнімних конструкцій зубних протезів» оформлена і побудована у повній відповідальності з основними вимогами ДАК України і складається з титульного аркуша, анотацій українською і англійською мовами, списку публікацій дисертанта, змісту роботи, переліку умовних скорочень, вступу, розділів «Огляд літератури» і «Матеріали і методи дослідження», 3-х розділів власних досліджень, розділу «Аналіз та узагальнення отриманих результатів», висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

Дисертаційна робота викладена державною мовою, загальним обсягом 170 сторінок. Бібліографічний список використаної літератури містить 136

найменувань (102 кирилицею та 34 латиницею). Матеріали дисертації ілюстровано 43 рисунками, 15 таблицями, додатки склали 21 сторінку.

Вступ викладений на 8 сторінках принтерного тексту, відображує актуальність теми роботи, її зв'язок з науковою темою, мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, методи досліджень, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію та публікації результатів дослідження. Мета дослідження чітко сформульована, відповідно до мети поставлено 6 завдань для її виконання. Об'єкт, предмет досліджень визначені та відповідні методики підібрані здобувачем методично правильно.

Зауваження до вступу. Враховуючи реальні строки початку виконання дисертації, може доцільно вказати й попередню тематику?

Викладення актуальності можна зробити більш лаконічним.

Визначення об'єкту та методу даного дослідження потребує уточнення.

Розділ **«Огляд літератури»** складається з 6 підрозділів, викладений на 15 сторінках, включає інформацію щодо історії застосування відбиткових матеріалів, клінічному значенню якісного відбитка у клініці ортопедичної стоматології, характеристиці сучасних відбиткових матеріалів, їхньому хімічному складу та критеріям і методам оцінки якості відбиткового матеріалу. Зміст і назва підрозділу 1.2 «Клінічне значення якісного відбитка при проведенні ортопедичного лікування» близький до таких підрозділу 1.5 «Вплив правильності вибору і якості відбиткового матеріалу на кінцевий результат ортопедичного лікування». Доцільним виглядає об'єднання цих двох підрозділів в один.

Слід зазначити, що даний розділ не перевищує 20% від загального обсягу основної частини як і рекомендовано ДАК.

Розділ закінчується узагальнюючим висновком, що обґрунтовує необхідність розпочатого здобувачем дослідження. Слід зазначити, що автор

добре знає літературу за темою дисертації, критично оцінює дані, отримані іншими дослідниками, добре їх узагальнює.

Розділ *«Матеріали і методи досліджень»* складається з 6 підрозділів, та займає 19 сторінок.

Автором досить предметно описані дослідження фізико-механічних властивостей силіконових відбиткових матеріалів. Узагальнена порівняльна оцінка клінічно значущих фізико-механічних властивостей силіконових відбиткових матеріалів різних виробників виконана шляхом надання стандартизованих показників.

Проведення фізико-механічних досліджень випробуваних відбиткових матеріалів потребувало стандартизації та уніфікації процедури дослідження. Для цього автором було запропоновано спеціальні форми, завдяки яким були виготовлені зразки відбиткових матеріалів однакового розміру та форми.

Далі автор приводить клініко-технологічну характеристику нового А-силіконового відбиткового матеріалу і методи клінічних досліджень, використаних в роботі.

Порівняльну оцінку ефективності протезування оцінювали за допомогою клінічних, функціональних та інструментальних методів дослідження, керуючись сучасними принципами діагностики та лікування.

Детально у дисертаційній роботі автором описані клінічні методи дослідження та види ортопедичних конструкцій, який включає в себе: вимірювання глибини зубо-ясневої борозни, глибини відображення зубо-ясневої борозни А-силіконовими відбитковими матеріалами, оцінки стану тканин пародонту опорних зубів, визначення ступеня мінеральної щільності емалі зубів-антагоністів.

У дисертаційній роботі Ярини І. М. присутній детальний опис методу визначення розмірної точності відбиткових А-силіконових матеріалів під впливом хімічної дезінфекції.

Статистичний аналіз отриманих результатів проводився за допомогою інструментів програмного пакету Statistika 10.0 після попередньої перевірки на відповідність варіабельності у виборці нормальному розподілу у популяції при $p < 0,05$.

Використані методики наведені достатньо повно, послідовно.

Принципових **зауважень** до розділу немає. Побажаннями є:

- 1) конкретизувати спосіб виміру глибини відображення ясенної борозни відбитковим матеріалом;
- 2) з огляду на залучення до дослідження пацієнтів у назву розділу додати слово «об'єкти»;
- 3) узгодити фактичний виклад матеріалу зі змістом.

Розділ 3 *«Аналіз обстеження пацієнтів з незадовільними результатами ортопедичного лікування дефектів твердих тканин зубів і зубних рядів незнімними конструкціями зубних протезів»* викладено на 14 сторінках, присвячено результатам клініко-рентгенологічного дослідження пацієнтів з неефективним ортопедичним лікуванням незнімними конструкціями зубних протезів, містить дуже цікавий матеріал, як в практичному, так і теоретичному плані.

Так, обстеження стоматологічних пацієнтів в клініці ортопедичної стоматології з незадовільними результатами протезування незнімними конструкціями зубних протезів через 5 років після проведеного лікування, дозволили виділити основні показники непридатності щодо подальшого використання зубних протезів з точки зору біологічної сумісності, механічної міцності і естетичних властивостей та використати отримані дані для обґрунтування необхідності розробки нового відбиткового матеріалу при виготовленні незнімних конструкцій зубних протезів.

Принципових **зауважень** до розділу немає. А до технічних можна віднести такі:

- 1) даний розділ не потребує виокремлення підрозділу;
- 2) частина ілюстративного матеріалу потребує додавання одиниць виміру та посилань на статистичну операцію у назві таблиць.

Розділ 4 *«Розробка та експериментальне обґрунтування клінічного застосування нового А-силіконового відбиткового матеріалу»* викладено на 25 сторінках та включає 3 підрозділи, добре ілюстрований - має 6 таблиць та 19 діаграм. Автором детально описано розробку нового А-силіконового відбиткового матеріалу для отримання анатомічних відбитків та проведено порівняльну характеристику основних фізико-механічних та клініко-технологічних властивостей, звернено особливу увагу на відповідність стандартам ISO. Кожен підрозділ має короткий висновок.

Зауваження по розділу:

- 1) Спочатку розділу автором надано вступ, який за змістом є ідентичним до певної частини огляду літератури.

Розділ 5 *«Клініко-технологічні дослідження А-силіконових відбиткових матеріалів»* складається з 3 підрозділів, які викладені на 15 сторінках. Було проведено порівняння глибини проникнення корегуючого матеріалу в зубо-ясневу борозну в залежності від методу отримання відбитка, вихідної глибини зубо-ясневої борозни і розташування уступу; вплив методів дезінфекції на розмірну точність відбиткових А-силіконових матеріалів та аналіз впливу незнімних протезів на імунометаболічний профіль ротової порожнини.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, добре ілюстровано (10 рисунками й 4 таблицями). В кінці кожного підрозділу представлені стислі висновки за результатами досліджень.

Принципових зауважень до розділу немає.

Розділ «*Аналіз і узагальнення результатів дослідження*» написаний на 6 сторінках. Розділ читається вільно та сприймається легко, автором вдало, логічно й аргументовано проводиться аналіз та узагальнення всієї роботи.

Висновки і практичні рекомендації відповідають поставленим завданням і підтвержені матеріалами дисертації.

Слід зазначити, що дана дисертаційна робота окрім традиційної суто «ортопедичної» складової містить декілька напрямків, які підносять її відповідність щодо вимог доказової медицини. А саме, це вивчення імунометаболічного стану ротової порожнини, стану ясневої борозни під впливом відбиткового матеріалу; визначення ступеня мінеральної щільності емалі зубів-антагоністів.

Отже, дисертаційна робота Ярини Ігоря Миколайовича представляє значний науковий інтерес і безумовну теоретичну й практичну цінність. Слід зазначити, що наведені зауваження не носять принципового значення і не впливають на загальне позитивне враження від наукової праці як за змістом, так і за оформленням, а мають рекомендаційний характер.

Автореферат повністю віддзеркалює основні отримані результати дисертації. Суттєвих зауважень, як до викладу отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій немає.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація написана грамотною літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний та рекомендаційний характер і не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Заключаючи наведене вище слід зазначити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог ВАК України на теперішній час і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з цим у процесі рецензування виникло ряд питань дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Які показання до використання розробленого Вами нового А-силіконового відбиткового матеріалу?

2. Чи використовували Ви розроблений Вами матеріал при виготовленні знімних протезів, і якщо так, то чому це не знайшло своє відображення у Вашій дисертаційній роботі?

3. Яку роль займає Ваш матеріал у підвищенні якості ортопедичного лікування?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ярини Ігоря Миколайовича «Клініко-лабораторне обґрунтування застосування А-силіконового відбиткового матеріалу «Стомавід» при виготовленні металокерамічних конструкцій» є самостійною, завершеною фундаментальною науково-дослідницькою роботою, яка містить нові науково-обґрунтовані результати, що мають суттєве теоретичне та практичне значення для стоматології та вирішують важливу наукову задачу - удосконалення лікування металокерамічними конструкціями шляхом обґрунтування, розробки та клінічного застосування нового вітчизняного А-силіконового відбиткового матеріалу.

Наукові положення та висновки, викладені в дисертації, є новими. Достовірність їх обумовлена достатнім фактичним матеріалом, отриманим при застосуванні комплексу методів дослідження. Всі основні положення дисертації відображені в публікаціях у фахових виданнях, кількість яких відповідає існуючим вимогам.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладною цінністю, дана дисертаційна робота цілком відповідає п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор заслуговує присудження наукового ступеню кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент

**доктор медичних наук, професор,
професор кафедри ортопедичної
стоматології та імплантології**

**Української медичної стоматологічної
академії МОЗ України**

В.М. Дворник

